

SADRŽAJ:

1. Uvod	3
2. Standardna pravila UN i Medjunarodna konvencija - sličnosti i razlike ..	5
3. Proces izrade nacrtu Konvencije	6
4. Sadržaj Medjunarodne konvencije o pravima osoba sa invaliditetom ...	8
5. Analiza najznačajnijih odredbi Konvencije	10
6. Informacija o Centru za samostalni život invalida Srbije	18

Centar za samostalni život invalida Srbije

UVOD U MEDJUNARODNU KONVENCIJU O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM

Beograd, oktobar 2006.

Uvod u Međunarodnu konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom

Izdavač: Centar za samostalni život invalida Srbije
11000 Beograd, Milenka Vesnića 3
telefon/fax: 381(0)11 360 55 09
e-mejl: office@cilsrbija.org
www.cilsrbija.org

Za izdavača: Borivoje Ljubinković

Autor teksta: mr Damjan Tatić

Tiraž: 1500

Štampa: Celest Design doo, Leskovac

Beograd, oktobar 2006.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.231.14-056.24(035)

ТАТИЋ, Дамјан

Uvod u Međunarodnu konvenciju o pravima
osoba sa invaliditetom / [autor teksta
Damjan Tatić]. - Beograd : Centar za
samostalni život invalida Srbije, 2006
(Leskovac : Celest Design). - 18 str. ; 21
cm

Podatak o autoru preuzet iz kolofona. -
Tiraž 1.500.

ISBN 86-84463-07-2

а) Особе са инвалидитетом - Међународна
заштита - Приручници
COBISS.SR-ID 134654476

Objavlјivanje ove publikacije finansiralo je Ministarstvo rada, zapošljavanja i
socijalne politike Republike Srbije.

Ova publikacija je besplatna.

UVOD

Centar za samostalni život invalida Srbije, kao deo međunarodnog i nacionalnog pokreta osoba sa invaliditetom, životno je zainteresovan za promovisanje Međunarodne konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, kao jednog od trenutno najznačajnijih dokumenata u ovoj oblasti, i godinama smo bili uključeni u proces njenog donošenja. Još u u jesen 2001. godine naš Centar je pozvao tadašnje Savezno ministarstvo spoljnih poslova SRJ da u Ujedinjenim nacijama podrži inicijativu Meksika za usvajanje konvencije kojom će se garantovati zaštita i promovisanje prava i dostojanstva osoba sa invaliditetom. Ministarstva SRJ, državne zajednice SCG i Republike Srbije nadležna za spoljne poslove i socijalnu politiku, prepoznala su značaj ove Konvencije i aktivno se uključili u proces izrade njenog nacrtā.

Ujedinjene nacije preporučile su takodje, da se u skladu sa motom međunarodnog invalidskog pokreta »Ništa o nama bez nas«, u državne delegacije koje su učestvovalе u ovom procesu, uključe i osobe sa invaliditetom. Državna zajednica Srbije i Crne Gore je 2003. godine prihvatila tu preporuku: bila je jedna od trideset zemalja sveta i jedna od tri istočnoevropske članice UN čiji je ekspert, mr Damjan Tatić, i sam osoba sa invaliditetom i generalni sekretar Centra za samostalni život invalida Srbije, učestvovalо na zasedanju Radne grupe u januaru 2004. godine, kada je pripremljen prvi nacrt Konvencije. Delegacija Srbije i Crne Gore igrala je zapaženu ulogu i na svim zasedanjima Ad hok komitetu, a na šestom. zasedanju ekspert Srbije i Crne Gore u svojstvu facilitatora rukovodio je neformalnim pregovorima o članu nacrtā Konvencije o pristupačnosti. Posle prestanka državne zajednice SCG i nezavisnosti Srbije, i njenog učešća u UN i drugim međunarodnim organizacijama kao pravnog naslednika Zajednice, Srbija je nastavila rad na nacrtu Konvencije, gde je njena delegacija i dalje igrala zapaženu ulogu, uključujući i učešće na sednici Komiteta od 25. avgusta 2006. kada je usvojen predlog teksta Konvencije.

Izdavanje ove publikacija jedna je od aktivnosti koji sprovodi naš Centar, u okviru Kampanje za promovisanje Konvencije, a koja će imati i niz drugih aktivnosti. Ova brošura predstavlja pokušaj da se domaćoj javnosti približi ovaj najznačajniji dokument Ujedinjenih nacija u oblasti ljudskih prava osoba sa invaliditetom - **Međunarodna konvencija o pravima osoba sa invaliditetom.**

Projekat »Kampanja za promovisanje Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom« finansijski je podržalo Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike Srbije, na čemu im najtoplije zahvaljujemo..

STANDARDNA PRAVILA UN I MEĐUNARODNA KONVENCIJA SLIČNOSTI I RAZLIKE

U čemu se razlikuju Standardna pravila UN za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom i Međunarodna konvencija o pravima osoba sa invaliditetom. Osobama sa invaliditetom pripadaju sva ljudska prava i osnovne slobode predviđene opštim instrumentima međunarodnog javnog prava o ljudskim pravima, kao što su Univerzalna deklaracija o pravima čoveka, Pakt o građanskim i političkim pravima i slobodama, Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o zaštiti od torture i nehumanog i degradirajućeg postupanja i kažnjavanja, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena. Ipak, ni jedan od pomenutih akata izričito ne zabranjuje diskriminaciju po osnovu invalidnosti. Osobama sa invaliditetom u praksi su uskraćivana prava garantovana međunarodno-pravnim aktima i one su se suočavale sa diskriminacijom. Tek Konvencijom o pravima deteta izričito je zabranjena diskriminacija po osnovu invalidnosti.

Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je u decembru 1993. godine Standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom. Standardna pravila UN predstavljaju veliki korak u borbi za ravnopravnost osoba sa invaliditetom. Ona predstavljaju političke smernice za razvoj mera koji će omogućiti uključenost osoba sa invaliditetom u sve sfere društvenog života na osnovama ravnopravnosti. Prvenstveno se bave ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, mada se Pravilo 5 o pristupačnosti odnosi na slobodu kretanja i slobodu izražavanja i informisanja a Pravilo 12 odnosi se na slobodu veroispovesti. Standardna pravila predstavljaju moralnu i političku, ali ne i pravnu obavezu za države koje su ih izglasale, ili su im pristupile (poput SRJ, koja je to učinila 1995. godine). Međutim, pošto je više od 40 država tokom poslednje decenije usvojilo zakone u koje je unelo elemente Standardnih pravila, ona su postala deo međunarodnog običajnog prava. Ipak, međunarodni invalidski pokret insistirao je na usvajanju pravno obavezujuće konvencije.

Međunarodna konvencija o pravima osoba sa invaliditetom predstavlja ugovor međunarodnog prava koji će biti pravno obavezujući za države koje ga potpišu i ratifikuju. Konvencija će tako posle ratifikacije postati deo unutrašnjeg prava države potpisnice i njeno sprovođenje će biti obavezno za sve u toj državi. Ona ne stvara nova prava za osobe sa invaliditetom ali propisuje mere za ostvarivanje kako građanskih i političkih, tako i ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava koji ovim osobama već pripadaju na osnovu gore pomenutih opštih instrumenata UN o ljudskim pravima i slobodama. Predviđa i mehanizme za praćenje sprovođenja Konvencije.

PROCES IZRADE NACRTA KONVENCIJE

U decembru 2001. godine Generalna skupština Ujedinjenih nacija konsensusom je usvojila rezoluciju 56/168, kojom je formiran Ad hok komitet za razmatranje predloga nacrtu Sveobuhvatne i integralne konvencije o zaštiti i promovisanju prava i dostojanstva osoba sa invaliditetom. Ad hok komitet deluje uz administrativnu i logističko-tehničku podršku Biroa Odseka za ekonomska i socijalna pitanja Ujedinjenih nacija. Na čelu Ad hok komiteta je predsedavajući kome pomažu 4 potpredsednika, izabranih uz uvažavanje ravnomerne geografske zastupljenosti (po jedan iz Latinske Amerike, Afrike, Azije i Evrope). Od 1. do 5. zasedanja Ad hok komitetom je predsedavao ambasador Ekvadora pri UN, Galjegos Ćiriboga a posle 5. zasedanja na mesto predsedavajućeg izabran je ambasador Novog Zelanda pri UN, Don Mekkej, koji je pre toga koordinirao Radnom grupom Ad hok komiteta i rukovodio neformalnim pregovorima.

U radu Ad hok komiteta mogu učestvovati sve države članice Ujedinjenih nacija (do sada je to pravo aktivno koristilo više od stotinu dvadeset država), posmatrači, predstavnici organa i agencija UN, predstavnici nacionalnih ustanova za ljudska prava i nevladine organizacije akreditovane pri UN (prevashodno organizacije osoba sa invaliditetom, ali i druge NVO).

Dosadašnji rad Ad hok komiteta

Na početku rada Ad hok komiteta pojavila su se dva donekle oprečna stava. Svi učesnici u radu Ad hok komiteta složili su se da Konvencijom treba urediti ljudska prava osoba sa invaliditetom. Ipak, neke od zemalja u razvoju smatrale su da se Konvencijom mogu redefinisati već postojeća opšta prava za osobe sa invaliditetom, koja su garantovana važećim instrumentima međunarodnog javnog prava o ljudskim pravima. Ovaj koncept zemlje u razvoju su povezivale sa konceptom međunarodne saradnje, što bi u praksi značilo da bi razvijene zemlje pružale finansijsku pomoć zemljama u razvoju kako bi one ostvarivale prava svojih stanovnika sa invaliditetom uređenih Konvencijom. I neke od nevladinih organizacija učesnica u izradi nacrtu Konvencije na početku rada Komiteta bile su bliske ovim gledištima. S druge strane, razvijene zemlje su insistirale da je svrha Konvencije propisivanje mera kako bi osobe sa invaliditetom efikasno ostvarivale sva prava koja im već pripadaju po međunarodnom pravu a ne definisanje nekih novih prava. Ipak, tokom kasnijeg rada Komiteta došlo je

do približavanja stavova i učesnici su se saglasili da Konvencija pre svega treba da se usmeri na definisanje mehanizama za ostvarivanje postojećih a ne na kreiranje novih prava.

Do leta 2003. godine Ad hok komitet održao je 2 sesije a veći broj članica UN podneo je predloge nacrtu konvencije - Meksiko, Venecuela, EU, Kina, Indija i drugi. Radi efikasnijeg rada, Ad hok komitet je u junu 2003. doneo odluku o formiranju Radne grupe eksperata koja će proučiti sve ove predloge i sačiniti tekst nacrtu o kome će članice Ad hok komiteta dalje pregovarati. U januaru 2004. godine Radna grupa razmotrila je sve do tada prispele predloge, sačinila tekst nacrtu Konvencije i uputila ga Ad hok komitetu, koji je počeo razmatranje nacrtu na svom III zasedanju u maju 2004. Članice komiteta nastavile su pregovore o tekstu nacrtu na IV zasedanju od 23. avgusta do 4. septembra 2004. Ad hok komitet nastavio je razmatranje teksta nacrtu Radne grupe tokom V (od 24. januara do 4. februara 2005.) i VI zasedanja (od 1. do 12. avgusta 2005.) drugim čitanjem teksta i neformalnim pregovorima kojima su predsedavali facilitatori.

U oktobru 2005. godine, na osnovu predloga Radne grupe, država i nevladinih organizacija, rada facilitatora i rasprava u Ad hok komitetu, predsedavajući Ad hok komiteta, Don Mekkej je sačinio novi nacrtu Konvencije o kome je Ad hok komitet raspravljao na VII (od 16. januara do 3. februara 2006.) i VIII zasedanju (od 14. do 25. avgusta 2006.). **Ad hok komitet je 25. avgusta 2006. godine uspešno okončao rad usvajajući predlog Konvencije.** Pošto Komitet za redakturu obradi tekst predloga Konvenciju će usvojiti Generalna skupština Ujedinjenih nacija i ponuditi ga državama članicama na potpisivanje i ratifikaciju.

SADRŽAJ
MEDJUNARODNE KONVENCIJE
O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM:

Preambula

- Član 1: Svrha Konvencije
- Član 2: Definicije
- Član 3: Opšta načela
- Član 4: Opšte obaveze
- Član 5: Ravnopravnost i nediskriminacija
- Član 6: Žene sa invaliditetom
- Član 7: Deca sa invaliditetom
- Član 8: Podizanje nivoa svesti o pitanjima invalidnosti
- Član 9: Pristupačnost
- Član 10: Pravo na život
- Član 11: Situacije rizika i vanredne humanitarne krizne situacije
- Član 12: Jednako priznanje lica pred zakonom
- Član 13: Pristup pravdi
- Član 14: Sloboda i sigurnost osoba
- Član 15: Sloboda od torture ili surovog, nehumanog ili degradirajućeg postupanja ili kazne
- Član 16: Sloboda od eksploatacije, nasilja i zlostavljanja
- Član 17: Zaštita integriteta ličnosti
- Član 18: Sloboda kretanja i državljanstvo
- Član 19: Samostalni život i uključenost u lokalnu zajednicu
- Član 20: Lična mobilnost
- Član 21: Sloboda mišljenja i izražavanja, pristup informacijama
- Član 22: Poštovanje privatnosti
- Član 23: Poštovanje doma i porodice
- Član 24: Obrazovanje
- Član 25: Zdravstvena zaštita
- Član 26: Rehabilitacija i rehabilitacija
- Član 27: Rad i zapošljavanje
- Član 28: Adekvatan životni standard i socijalna zaštita
- Član 29: Učešće u političkom i javnom životu
- Član 30: Učešće u kulturnom, sportskom životu, rekreaciji i slobodnim aktivnostima
- Član 31: Prikupljanje statističkih podataka
- Član 32: Međunarodna saradnja

- Član 33: Sprovođenje i nadzor nad sprovođenjem Konvencije na nacionalnom planu
- Član 34: Komitet za prava osoba sa invaliditetom
- Član 35: Podnošenje izveštaja Komitetu od strane država potpisnica
- Član 36: Razmatranje izveštaja
- Član 37: Saradnja država sa Komitetom
- Član 38: Odnos Komiteta sa drugim telima
- Član 39: Izveštaj Komiteta
- Član 40: Konferencija država potpisnica
- Član 41: Depozitar
- Član 42: Potpisivanje
- Član 43: Pristanak da se bude obavezan Konvencijom
- Član 44: Regionalne organizacije za integraciju
- Član 45: Stupanje na snagu
- Član 46: Rezerve
- Član 47: Amandmani
- Član 48: Povlačenje iz Konvencije
- Član 49: Pristupačni format
- Član 50: Autentičnost tekstova

ANALIZA NAJZNAČAJNIJIH ODREDBI KONVENCIJE

Svrha Konvencije, načela na kojima se zasniva i definicije

Svrha Konvencije je da promoviše, štiti i osigura puno, efikasno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda od strane osoba sa invaliditetom i da promoviše poštovanje njihovog urođenog dostojanstva (član 1). Konvencija u preambuli daje opisnu definiciju invalidnosti, naglašavajući da je reč o konceptu koji se razvija a sama invalidnost proističe iz interakcije između osoba sa oštećenjima i okolinskih i barijera koje se odražavaju u stavovima zajednice i otežavaju puno i efektivno učešće osoba sa invaliditetom u društvu na osnovu jednakosti sa ostalim članovima tog društva. Stav 2. člana 1 predviđa da osobe sa invaliditetom obuhvataju i osobe koje imaju dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće ovih osoba u društvu na osnovu jednakosti sa drugima.

Član 2. Konvencije daje definicije sledećih pojmova: Diskriminacija po osnovu invalidnosti, razumne adaptacije, jezik, komunikacije, univerzalni dizajn i inkluzivni dizajn.

Osnovna načela Konvencije, zacrtana članom 3, jesu:

- (a) Poštovanje urođenog dostojanstva, individualna autonomija, samostalnost osoba sa invaliditetom, uključujući njihovo pravo da donose odluke o sopstvenim životima;
- (b) Nediskriminacija;
- (c) Puno i efektivno učešće i uključenost u sve sfere društvenog života;
- (d) Poštovanje različitosti i prihvatanje invalidnosti kao dela ljudske raznovrsnosti i humanosti;
- (e) Jednakost mogućnosti;
- (f) Pristupačnost;
- (g) Jednakost muškaraca i žena;
- (h) Poštovanje razvijajućih kapaciteta dece sa invaliditetom i poštovanje prava te dece da očuvaju sopstveni identitet.

Opšte obaveze država potpisnica Konvencije

Srž Konvencije čine članovi 4, o opštim obavezama država potpisnica i 5 o garantovanju ravnopravnosti i nediskriminacije osoba sa invaliditetom. Države potpisnice obavezuju se da će osigurati puno ostvarivanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sva lica pod njihovom jurisdikcijom

bez ikakve diskriminacije po osnovu invalidnosti. Da bi to ostvarile, države potpisnice obavezuju se da će:

- (a) Usvojiti sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i druge mere kako bi sprovele prava priznata ovom Konvencijom;
- (b) Preduzeti sve odgovarajuće mere, uključujući zakonodavne, radi izmene, opozivanja ili poništavanja svih zakona, podzakonskih akata, običaja i prakse koji predstavljaju diskriminaciju osoba sa invaliditetom;
- (c) Uzeti u obzir pitanja zaštite i promovisanje ljudskih prava osoba sa invaliditetom prilikom formulisanja i primene svake politike i svih programa;
- (d) Uzdržati se od preduzimanja bilo kog akta ili prakse koja nije u skladu sa ovom Konvencijom i osigurati da se javne vlasti i ustanove ponašaju u skladu sa Konvencijom;
- (e) Preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi uklonili diskriminaciju po osnovu invalidnosti koju vrši bilo koje lice, bilo koja organizacija ili privatni preduzetnik (član 4).

Države će dalje promovisati istraživanje, razvoj, dostupnost i upotrebu univerzalno dizajniranih dobara, usluga, opreme i novih tehnologija, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije, a s i s t i v n u tehnologiju pogodnu za osobe sa invaliditetom. One će osobama sa invaliditetom pružati pristupačne informacije asistivnoj tehnologiji i drugim oblicima asistencije, službama podrške. Države će promovisati trening i obuku stručnjaka i osoblja koje radi sa osobama sa invaliditetom u oblasti prava priznatih ovom Konvencijom.

Konvencija zacrtava značajno načelo i način rada, naime prilikom razvoja i sprovođenja politike i zakonodavstva usmerenih na primenu ove Konvencije, kao i drugim procesima donošenja odluka o pitanjima koja se neposredno tiču osoba sa invaliditetom, države potpisnice će to činiti uz bliske konsultacije i aktivno učešće osoba sa invaliditetom, kroz organizacije koje ih predstavljaju i zastupaju (st. 3 čl. 4).

Obzirom da se izjednačavanje mogućnosti koje se pružaju osobama sa invaliditetom može posmatrati kao razvojno pitanje, zemalje u razvoju insistirale su da Konvencija ponovi načelo zacrtano Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima o progresivnom sprovođenju ovih prava, što je Ad hok komitet i prihvatio. Dakle, ova prava će se ostvarivati postepeno a države potpisnice preduzimaće mere za ostvarivanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava uz maksimalnu upotrebu svojih raspoloživih resursa, po potrebi u sklopu međunarodne saradnje.

Ravnopravnost i nediskriminacija

Države potpisnice priznaju da su sve osobe jednake pred zakonom i imaju pravo na jednaku zaštitu pred zakonom, bez ikakvih diskriminacija (čl. 5). Države potpisnice zabranjuju bilo kakvu diskriminaciju po osnovu invalidnosti i garantuju svim osobama sa invaliditetom jednaku i efektivnu pravnu zaštitu od diskriminacije. Da bi promovisali ravnopravnost i ukinuli diskriminaciju, države potpisnice se obavezuju da preduzmu sve odgovarajuće korake kako bi osigurali pružanje razumnih adaptacija¹. Posebne mere neophodne za postizanje i ubrzavanje de fakto jednakosti osoba sa invaliditetom, tj. afirmativne akcije, neće se smatrati diskriminacijom po osnovu invalidnosti shodno odredbama ove Konvencije (st. 4 čl. 5).

Podizanje nivoa svesti i pristupačnost

Konvencija posvećuje pažnju i podizanju nivoa svesti, obzirom da je reč o jednom od ključnih instrumenata u nastojanjima za unapređenje položaja osoba sa invaliditetom i uređuje ovo pitanje detaljno članom 8.

Pošto pristupačnost predstavlja jedan od suštinskih preduslova za puno i ravnopravno učešće osoba sa invaliditetom u svim oblastima društvenog života Konvencija izuzetno detaljno uređuje ovu materiju članom 9: Države potpisnice preduzeće odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom, na osnovu jednakosti sa drugima, osiguraju pristup izgrađenom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacijske i komunikacijske tehnologije, kao i drugim uslugama i pogodnostima namenjenim javnosti. Ove mere, koje će uključivati identifikaciju i uklanjanje prepreka i barijera pristupačnosti, između ostalog će se primenjivati na:

(a) Zgrade, puteve, prevoz i druge unutrašnje i spoljne pogone i postrojenja, uključujući škole, stambene objekte, medicinska zdanja i radna mesta;

(b) Informacije, komunikacije i druge usluge, uključujući elektronske usluge i službe za slučaj vanrednih situacija.

Stav 2. člana 9. dalje uređuje neke od konkretnih mera koje će države preduzimati kako bi osigurale pristupačnost za osobe sa invaliditetom.

¹Član 2 Konvencije izraz »razumne adaptacije« definiše kao neophodne i odgovarajuće modifikacije i prilagođavanja koje ne predstavljaju nesrazmeran ili neprimeren teret a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se osobama sa invaliditetom garantovalo uživanje prava na jednakim osnovama

Položaj žena i dece sa invaliditetom

Konvencija uređuje položaj žena i dece sa invaliditetom primenom paralelnog koloseka. S jedne strane, svakoj od ovih grupacija posvećen je po jedan zaseban član. Ti članovi predviđaju opšte odredbe o njihovom položaju. Tako je položaj žena sa invaliditetom uređen članom 6 Konvencije a položaj dece sa invaliditetom uređen je na uopšten način članom 7 Konvencije. S druge strane, u odgovarajućim članovima kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, zaštita od nasilja i zloupotreba, pored opštih odredbi koje se odnose na celokupnu populaciju osoba sa invaliditetom postoje i posebne mere posvećene samo ženama i deci sa invaliditetom.

Pravo na život i zaštita u situacijama rizika, jednako priznanje pred zakonom

Članom 10. Konvencija jezgrovito potvrđuje da osobama sa invaliditetom pripada ono što neotuđivo pripada i svim drugim ljudskim bićima - pravo na život, a članom 11. predviđa da će države u situacijama rizika preduzimati mere radi zaštite osoba sa invaliditetom.

Član 12. jedan je od najkontroverznijih članova Konvencije pošto je trebalo naći balans između garantovanja pune poslovne sposobnosti za sve osobe sa invaliditetom i realnosti ograničenja u vršenju te sposobnosti u slučajevima starateljstva i zakonskog zastupništva. Afirmisano je načelo pružanja potrebne podrške osobama sa invaliditetom u ispoljavanju njihove poslovne sposobnosti, što ne znači ukidanje zakonskog zastupništva i starateljstva.

Pristup pravdi, sloboda i sigurnost

Konvencija predviđa da će države preduzeti mere kako bi osobama sa invaliditetom osigurale pristup pravdi, pravosudnim i upravnim organima pod jednakim uslovima sa ostalima (čl. 13). Na osnovu jednakosti sa ostalima osobama sa invaliditetom garantovaće se i sloboda i sigurnost ličnosti a slučajevima kada one budu lišene slobode u skladu sa zakonom one će uživati sve one međunarodno-pravne garancije korektnog tretmana. Države će pružati razumne adaptacije² za osobe sa invaliditetom lišene slobode u skladu sa zakonom (čl. 14).

²Za definiciju pojma „razumne adaptacije“ vidi fusnotu 1.

Zaštita od torture, nehumanog, degradirajućeg postupanja i kažnjavanja, zaštita od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije, zaštita integriteta

Države će štiti osobe sa invaliditetom od torture, nehumanog, degradirajućeg postupanja i kažnjavanja, a naročito od medicinskih i drugih eksperimenata koji se vrše bez saglasnosti osoba sa invaliditetom (čl. 15). Konvencija detaljno uređuje mere za zaštitu osoba sa invaliditetom od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije (čl. 16). Države će štiti mentalni i fizički integritet osoba sa invaliditetom na osnovu jednakosti sa drugima (čl. 17).

Sloboda kretanja, pravo na državljanstvo, samostalni život i uključenost u zajednicu, lična mobilnost

Konvencija predviđa da države priznaju osobama sa invaliditetom na osnovu jednakosti sa drugima pravo na državljanstvo, slobodu kretanja i izbora prebivališta (čl. 18).

Države osobama sa invaliditetom priznaju jednako pravo da žive u zajednici i uživaju pravo izbora jednako sa drugim osobama i preduzeće efektivne i odgovarajuće mere kako bi olakšale osobama sa invaliditetom da u potpunosti uživaju ovo pravo, punu uključenost u zajednicu i učešće u životu zajednice (čl. 19). Ovo podrazumeva pravo osoba sa invaliditetom da biraju s kim će i gde živeti i pristup spektru servisa podrške u lokalnim zajednicama, uključujući i servise personalnih asistenata. Dalje, one imaju pravo pristupa uslugama u lokalnoj zajednici koje su dostupne svim građanima. Ipak, pošto je reč o ekonomsko- socijalnim pravima, treba imati na umu mogućnost postepene realizacije člana 19. Konvencija detaljno uređuje efektivne mere koje će države preduzeti da bi osigurale ličnu mobilnost osoba sa invaliditetom sa njihovom najvećom mogućom samostalnošću (čl 20).

Sloboda izražavanja i mišljenja i pristup informacijama

Države će preduzeti sve odgovarajuće mere kako bi osigurale da osobe sa invaliditetom mogu da ostvare slobodu izražavanja i mišljenja, uključujući slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja na osnovama jednakosti sa drugima kroz upotrebu gestovnog jezika, Brajevog pisma i augmentativne i alternativne komunikacije i kroz sve druge pristupačne načine, sredstva i formate po izboru tih osoba (čl. 21).

Zaštita privatnosti, bračni, porodični i lični odnosi

Konvencija predviđa mere radi zaštite privatnosti osoba sa invaliditetom (čl. 22), kao i efektivne mere za sprečavanje diskriminacije osoba sa invaliditetom u svim pitanjima vezanim za bračne, porodične i lične odnose i osiguraje sprečavanje diskriminacije po osnovu invalidnosti u oblastima braka, porodičnih i ličnih odnosa (čl. 23).

Pravo na obrazovanje

Pravo na obrazovanje osoba sa invaliditetom detaljno je uređeno članom 24. Konvencija afirmiše pravo osoba sa invaliditetom na obrazovanje bez diskriminacije i na osnovu jednakosti sa drugima, dajući prednost inkluzivnom obrazovanju ali ne zabranjujući izričito ni specijalno obrazovanje u izuzetnim okolnostima.

Zdravstvena zaštita, rehabilitacija i rehabilitacija

Konvencija predviđa da sve osobe sa invaliditetom imaju pravo na uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja bez diskriminacije po osnovu invalidnosti. Mere za ostvarenje ovog prava detaljno su uređene članom 25. Konvencije.

Pitanje rehabilitacije i rehabilitacije uređeno je detaljno članom 26. Konvencije. Države će preduzeti efektivne i odgovarajuće mere da osobama sa invaliditetom omoguće da postignu maksimalnu samostalnost, potpune fizičke, mentalne, socijalne i stručne kapacitete, i potpunu uključenost i učešće u svim aspektima života.

Pravo na rad, socijalnu sigurnost i adekvatni standard življenja

Konvencija izuzetno detaljno uređuje mere za ostvarivanje prava na rad i srodnih prava osoba sa invaliditetom a poseban naglasak stavlja na zabranu diskriminacije u ovoj oblasti, jednake uslove, zapošljavanje na otvorenom tržištu rada i podsticaje za poslodavce.

Osobe sa invaliditetom imaju pravo na adekvatan standard življenja. Konvencija ovo pravo i socijalnu zaštitu uređuje izuzetno detaljno članom 28, predviđajući niz mera. Ovde je reč o ekonomsko- socijalnim pravima koja se realizuju postepeno.

Uživanje političkih prava, učešće u kulturnom i sportskom životu

Konvencija osobama sa invaliditetom garantuje politička prava i uživanje tih prava na osnovu jednakosti sa drugim građanima, detaljno uređujući mere koje države treba da preduzmu radi osiguravanja realizacije ovih prava članom 29.

Članom 30. Konvencije detaljno su uređene mere za osiguravanje učešća osoba sa invaliditetom u kulturnom i sportskom životu zajednice, rekreaciji i slobodnim aktivnostima.

Mere za sprovođenje Konvencije

U ove mere spadaju: Statistika, međunarodna saradnja, nacionalni i međunarodni mehanizmi za praćenje sprovođenja Konvencije i monitoring

U sklopu mera za sprovođenje Konvencije, Konvencija uređuje mere za prikupljanje statističkih podataka vezanih za osobe sa invaliditetom (čl.31) i međunarodnu saradnju, koja treba da olakša i pospeši primenu Konvencije, iako primarna odgovornost za sprovođenje Konvencije leži na svakoj državi potpisnici ponaosob (čl.32).

Konvencija detaljno uređuje i osnivanje tela za praćenje sprovođenja Konvencije na nacionalnom nivou i Komiteta za prava osoba sa invaliditetom, koji će činiti nezavisni eksperti. Države imaju i mogućnost da potpišu Opcioni protokol o individualnim predstavkama posle ratifikacije Konvencije. Konvencija sadrži i klasične tehničke prelazne i završne odredbe (potpisivanje, ratifikacija, deponent i sl).

Dalji koraci za usvajanje Konvencije i njeno stupanje na snagu

Finalizirani tekst nacrtu Konvencije upućuje se Generalnoj skupštini na usvajanje. Pošto Generalna skupština usvoji Konvenciju ona je otvorena za potpisivanje i ratifikaciju. Konvencija stupa na snagu pošto je najmanje 20 država ratifikuje. Kada države potpišu i ratifikuju Konvenciju, ona postaje obavezujući deo njihovog unutrašnjeg prava. Obično prođe izvesni period od potpisivanja do ratifikacije jer države moraju da izmene svoja nacionalna zakonodavstva i prilagode ih odredbama Konvencije.

Za dosledno sprovođenje Konvencije izuzento je važan mehanizam za praćenje primene, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom planu.

Pored organa države u ovom procesu ključnu ulogu imaće osobe sa invaliditetom i njihove organizacije, koje će pratiti primenu Konvencije, ukazivati na mere koje treba u praksi preduzeti kako bi osobe sa invaliditetom zaista uživala prava uređena Konvencijom. Reč je o kontinuiranom procesu, svojevrsnom maratonu ka punoj ravnopravnosti i punom učešću na kome su tokom dosadašnjih zasedanja Ad hok komiteta uspešno pređeni početni i središnji kilometri, koji su nekada i najteži a posle usvajanja Konvencije u Generalnoj skupštini očekuje se nastavak puta niz završnicu staze jednakosti.

INFORMACIJA O CENTRU ZA SAMOSTALNI ŽIVOT INVALIDA SRBIJE

Centar za samostalni život invalida Srbije osnovan je 1996. godine, nevladina je i neprofitna organizacija sa mrežom članica, koja promovira filozofiju samostalnog života i potencijale osoba sa invaliditetom, socijalni pristup invalidnosti i zagovara prava osoba sa invaliditetom. Centar deluje kao resursni centar u kreiranju i nadgledanju sprovođenja politika u oblasti invalidnosti, testira i predlaže nova rešenja, sprovodi licencirane usluge servisa i edukacija i uspostavlja saradničke i partnerske odnose sa važnim socijalnim akterima na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.

Centar i njegove lokalne podružnice vode osobe sa invaliditetom, a delovanje se bazira na sledećim vrednostima: posvećenosti, poštovanju ljudskih prava, inovativnosti, partnerstvu, toleranciji i profesionalizmu.

Ove vrednosti i dogovorena ponašanja deo su poslovne kulture i identiteta koje Centar kao organizacija podržava i ostvaruje u odnosima unutar članova organizacije, u odnosu na korisnike, partnere, saradnike, širu zajednicu i međunarodne aktere.

Načini delovanja

- učešće u zakonodavnim i drugim strateškim procesima u zemlji,
- organizovanje kampanja,
- organizovanje nacionalnih i međunarodnih skupova,
- provodjenje brojnih edukativnih aktivnosti,
- organizovanje i testiranjem pilot servisa,
- sprovođenje istraživanja,
- kroz lokalnu i međunarodnu saradnju,
- izdavačka delatnost.

Svoje delovanje Centar realizuje najvećim delom kroz specifične projekte, od kojih su neki od najznačajnijih projekti: Servis personalnih asistenata Srbije-SPAS, SHARE-SEE, Zastupnički rad, Invalidske studije, Srbija bez siromaštva, Žene sa invaliditetom. U proteklih deset godina Centar je uspešno sproveo 23 projekta. Takođe Centar ima veoma razvijenu međunarodnu saradnju, članica je Evropske mreže za samostalni život

ENIL, i aktivni učesnik u aktivnostima Evropskog Forum za osobe sa invaliditetom - EDF i Međunarodne organizacije osoba sa invaliditetom - DPI.

Centar takodje ima bogatu izdavačku delatnost koja uključuje prevodjenje i objavljivanje stranih sadržaja kao i štampanje istraživanja i nalaza iz našeg ličnog iskustva. Do sada je objavljeno 17 materijala i publikacija, 2 TV spota i jedan dokumentarni film. Ovom delatnošću Centar je značajno doprineo razmeni informacija i unapređenju i razvoju invalidskog pokreta u Srbiji.

Strateškim planom Centra do 2011. godine dogovoreno je da će u narednom periodu i dalje organizacija delovati na tri osnovna nivoa:

- a) zagovaranje za poštovanje i primenu usvojenih principa
- b) učešće u kreiranju politika koje utiču na status i život OSI, na bazi principa za koje se Centar zalaže i
- c) organizujući u praksi aktivnosti koje pomažu primenu principa i politike, i kroz pilotiranje daju nove ideje za delovanje na prethodnim nivoima

Istovremeno, Centar će dalje izgradjivati svoj odnos i komunikaciju sa okruženjem i jačati svoje unutrašnje kapacitete i resurse, koji su preduslov za uspešno delovanje na sva tri definisana nivoa.

Principi filozofije samostalnog života:

- pravo za izbor
- pravo na samostalno donošenje odluka
- pravo na kontrolu sprovođenja odluka koje smo doneli
- pravo na preuzimanje odgovornosti za svoje odluke
- pravo na grešku

Informacije:

Centar za samostalni život invalida Srbije
11000 Beograd, Milenka Vesnića 3
telefon/fax: 381 (0)11 360 55 09
e-mejl: office@cilsrbija.org
www.cilsrbija.org